

Mikroregion Třebechovicko a krajinné prostředí

Vodní komponenta v krajině

Vývoj evropské politiky v posledním desetiletí přináší i zcela netradiční prvky do uskupení útvarů státních, národních, obyvatel i území. Pod dojmem blížícího se vstupu do EU dochází rychle k těsnějším kontaktům regionálních charakterů. Státní, krajské, okresní i obecní hranice přestávají být poznenáhlu umělou překážkou lidským činnostem. Kupř. Královéhradecký kraj je součástí Euroregionu Glacensis spolu s krajem Pardubickým, územím dosavadních moravských okresů Jeseník a Šumperk a částí Dolnoslezského vojvodství Polska.

V samotné České republice končí činnost dosavadních okresů k 31. 12. letošního roku. Jejich kompetence budou zčásti přeneseny na krajské úřady, zčásti na úřady pověřené. Obce se slučují do mikroregionů na základě myšlenky co nejlépe řešit společnou problematiku v dané zeměpisné a každé ostatní poloze. Cestou právě regionálních formací má

Výrava V ráji

v budoucnu vést tok společenských prostředků pro jednotlivé priority lidského snažení.

Jednou z předních kapitol při vstupu do EU je nesporně životní prostředí. Posledních deset let přineslo ne náhodou zřetelně patrné zlepšení ve stavu ovzduší a péče o vodu. Neznamená to však, že už v těchto disciplínách bylo dosaženo uspokojivého cílového stavu. Oblast životního prostředí není jen samotný vzduch a voda, ale celý velmi široký problémový okruh. Tady je třeba prvořadě obnovit a cílevědomě provádět po nejméně dvě minulé generační řady zanedbávanou osvětu a výchovu k potřebě vyváženého životního prostředí se starostí o ně. Jedná se o vzbuzení aktivní účasti lidí zejména na ochraně a trvalé snaze udržet a vylepšit všechny součásti prostředí, ve kterém žijeme a kde by měly žít i generace po nás.

Světlo světa spatřil i Mikroregion Třebechovicko. Dle biogeografických regionů (Culek a kolektiv 1996) patří samotné Třebechovicko s orientační rozlohou 400 km² ke krajinářsky hodnotnějším a biogeografickým regionům země. Jeho ocenění se pohybuje v hodnotách mezi 26 až 225 mil. Kč za km².

Položme si otázku, jaký je právě skutečný stav této naší krajiny a její ekologie v obecnější poloze. Zde je nutno se vrátit k poznané cestě jejího vývoje v dějepisné zkratce. Shledáme, že lidské poznání tu vedlo k proměnám a pohybovalo se mezi krajnostmi v průběhu několika málo staletí.

Výrava Vrbičky

Krajina je formována především reliéfem terénu, horami, hřebenovými lesy, vodními toky a plochami. Nížinný zemědělský agrární prostor je bezprostředně výsledkem vědomé i nevědomé lidské činnosti. V něm jsou lidské projevy tudíž nejpatrnější.

Na počátku dějin národa (Kosmova kronika) je líčena oblast České kotliny jako kraj převážně lesnatý, vlhký, se zbyvajícím plochami typu lužních biotopů. Zprávy, které se dochovaly od zhruba konce prvního tisíciletí našeho letopočtu vypovídají, že člověk byl stále více nucen a odkazován k činnosti zemědělské, poláření a chovu zvířat. Půdu pro pěstování tehdejších plodin (proso, oves, len) získával převážně na úkor lesa jeho vypalováním, klučením, vypásáním. Asi v jedenáctém století lidský důmysl napomohl přírodě k budování prvních zdrží a rybníků, posléze začalo docházet k prvním snahám o úpravu toků.

Vhodné je připomenout, že historicky doloženým nejstarším umělým vodním tokem je náhon Alba, vantroka. Je veden z řeky Bělé od Častolovic Týništěm až do řeky Dědiny v Třebechovicích. Byl vybudován na sklonku čtrnáctého století kolem let 1380 - 1390. Měl za úkol dotovat vodou napojené rybníky.

Za Karla IV. byla již pozornost značně upřena na rybníční výstavbu. Vyvrcholila v šestnáctém století za vlády Pernštejnů, místně se proslavil pan Půta z Častolovic. V těch letech byly jižní i východní Čechy stejně rybníkaté! Dnes se to zdá málo uvěřitelné, leč bylo tomu skutečně tak. Za Rudolfa II. bylo registrováno v Čechách 180 000 ha rybníků. K jejich prvnímu ústupu došlo za 30leté války, trvalý sestupný trend nastal počátkem devatenáctého století po napoleonských válkách. Vedla k tomu potřeba vyšší intenzity zemědělské výroby a také započalo pěstování cukrovky. Rybníky ve své hlavní roli produkční rybářské se staly pro majitele málo efektivní. Byly také po desetiletích ba staletích zanesené, zarostlé a degradované. Jejich odbahňování soudobou technikou nebylo prakticky dobře možné. Nejběžnější úvahou majitele či hlavně jeho správce bylo rybníky vypustit a začít na nich polářit. Prvá léta se to dařilo, výnosy však rychle opadaly. Z mnoha rybníků tak zbyly nakonec povětšinou jen podmíněně kliditelné louky. Méně častěji byly zalesněny a v některých případech i pomalu používány pro některé druhy zástaveb. Zejména byly využity pro liniové dopravní stavby inženýrské. Přímou drasticky pak do-

Librantice Borek

platily po šestašedesáté válce na výstavbu železničních tratí. Potřeba zbavit se "neužitečných" ploch jakož i velmi snadná stavba na rovných dnech přímo nabízela drahám šanci. Trať Praha - Kyšperk je toho dokonalým příkladem kolem Chlumce nad Cidlinou a úseku Třebechovice pod Orebem - Týniště nad Orlicí - Dlouhá Louka. Území kolem Petrovic bylo prakticky samý rybník. Současné lesní celky zde stojí na bývalých dnech rybníků, stavy jsou někdejší umělé hráze, nyní slouží lesům jako cesty a rozdělovací linie. V případech dalších výstaveb se pak zapomělo po generacích na realitu a postupně se začaly objevovat nejrůznější potíže, převážně hydrogeologického rázu (areál Záměstského rybníku Třebechovice pod Orebem.).

Přežívaly pouze vícefunkční rybníky. Třeba reservoár pro mlýn, hamr či pilu, nebo voda požární. Z historických 180 000 ha se dožila dvacátého století asi jedna čtvrtina. Jestliže někde zůstaly ušetřeny, o to více to odnesly jinde.

Vzpomenuté jižní Čechy postiženy nebyly. Bylo to proto, že zde půdní složení nebylo pro zemědělství tak vhodné, jako v Čechách východních. Jejich zachovalá krajina, rybníky utvářená, patří nyní za mezinárodně uznávanou vzorovou krajinu. V první polovině století devatenáctého se ve východních Čechách také objevila první meliorační družstva a šířila se zejména v Polabí, tedy i u nás. Úspěšným sedlákem byl v oné době viděn ten, který vysušil a zmelioroval co nejvíce své půdy.

Zdravé, imisemi dosud nedotčené lesy plynule zásobovaly podhorskou krajinu dostatkem kvalitní vody až do druhé světové války. Až do doby nástupu imisí (tepelné elektrárny). Voda dotud měla dobrou kvalitu bez starostí samosebou od Pánaboha. Avšak aplikace chemie (DDT) a začátek éry chemie těžké a umělých hmot začaly přinášet stále častější varování ze strany přírody.

I přes setrvalou dlouhodobou tendenci rušení vodních ploch i ostatních civilizačních vlivů si ale krajina dlouho podržela svoji ekologickou stabilitu a regenerační schopnost. Možné to bylo díky tomu, že dělená soukromá pole nepřesahovala svoji průměrnou výměrou 0,50 ha, a tak zajišťovala střídání kultur, pestrost. Musela mít zajištěnu dopravní obslužnost polními cestami, hranice mezemi, svodnicemi. Vše doprovázela zejména keřová zeleň ale též drobné remízky a samostatné skupinky stromů. Celé fauně to skýtalo možnosti potravní, krytové, reprodukční. V éře bez umělých hmot prakticky nebylo nerozložitelného odpadu a roklinky, výmoly, propadlinky a tůňky mohly v přírodě přechovávat různé druhy fauny.

Černilov Kaltouz

Krajina byla tak ještě do šedesátých let stále živá, prostupná, malebná, měla lidské dimenze, působila pro potěchu oka i duše, působila na člověka a jeho náladu, vyvolávala pocit jediného šťastného domova a tím i zdravého vlastnictví.

Hrubým poválečným zásahem do popsaného stavu byla kolektivizace koncem padesátých a počátkem šedesátých let minulého století. Rozorání mezí vedlo ke zvýšení průměrné rozlohy polí do lánů řádu až desítek hektarů. Odstraněním mezí a scelováním došlo k prvním náporům na ekologickou stabilitu. Objevila se eroze vodní i větrná a nastal úbytek některých polních druhů fauny - hmyzu, ptactva, křepelek, kořoptví, tuhýků, dále savců, zajčů, králíků atp.

Absolutně nejtěžší ranou však bylo pro polní prostředí sloučit jednovesnicová družstva do mamutích zemědělských podniků s více obcemi o rozlohách 3000 až 5500 ha polí. Došlo k tomu v polovině sedmdesátých let dle politického programu. Při popření vlastnických práv mohly speciální tzv. souhrnné pozemkové úpravy rychle vyprojektovat a zrealizovat hony až o rozlohách 300 ha. Měly za úkol krajinu zcela zatrubit, vyholit, zpřístupnit mechanizaci poslední řady a tím i umožnit vstup chemii (uvedeným příkladem, který přetrvává do dneška v Třebechovicích je hon Kalvárie, nejbližší případy jsou dále na Libranticku, Černilovsku, Výravě).

V osmdesátých letech dosáhl svého vrcholu tlak na zornění. Byl případ, kdy zornění dosáhlo 100% u družstva s třemi tisíci hektarů ve Vinarech - Hlušicích! Takové parametry se začaly projevovat už i na místním klimatu. Právě v Hlušicích se projevil kolaps s absolutním nedostatkem vody. Byl překročen práh ekologické stability a muselo dojít k zásadnímu zvratu ve vývoji. Vrátit vodu krajině.

Naštěstí změna politického klimatu 1989 však takovou tendenci plně podpořila. V podstatě zabezpečila legislativně i ekonomicky. Vzniklo několik titulů pro možnost čerpání státních prostředků pro takové cíle. Na úseku MŽP: péče o krajinu, revitalizace říčních systémů a státní fond. U MZE: komplexní pozemkové úpravy a subvence vodohospodářské.

Součástí územního plánu se staly ze zákona tzv. územní plány ekologické stability (ÚSES). Jsou zpracovány od lokálních místních až po vyšší stupně regionální ba i nadstátní. V nich je navrženo odborně optimální umístění biocenter a biokoridorů. Biocentrum je zpravidla typ remízu nebo vodní plocha, popřípadě kombinace obojího. Biokoridorem se rozumí pás keřové a stromové zeleně klasické místní druhové skladby, propojující biocentra. Při jejich realizaci je nutno nejprve vyjít z uspořádání vlastnictví pozemků, z dohod s

Librantice Tanaborek

vlastníky. Vlastnictví pozemků zůstane nedotčeno, pokud nedojde k dohodě jiné. Ve prospěch těchto opatření je doporučeno disponovat 2 - 3% ploch. Při této výstavbě se neplatí odvody za zábor zemědělského ani lesního půdního fondu.

Restituce a transformace posledních let, pohyb v oblasti půdní držby skýtá ojedinělou možnost v brzkou opravu chyby nedávné minulosti. Nemůžeme si však dělat iluze, že se vrátí doba půlhektarových políček. Soudobá technika už v podstatě nebude opuštěna při zemědělských pracích. Ke znatelnému ústupu výměry honů by však dojít mohlo.

Librantice Rohlíčky + Frešle

Velmi důležité jsou iniciace k nastoupení záměrů objekty ekologické stability vytvářet. Dosti často sehraji takovou roli místní nadšenci, členové zastupitelstva, ostatní příznivci. Mnohdy vyšly konkrétní iniciativy od myslivců. Myslivci si začínají uvědomovat, že základem jejich celé etiky není stále obtížnější umělý chov, ale příroda a její stav.

Od sušších osmdesátých let bylo vybudováno na Hradecku kolem čtyřiceti ploch vodních akumulací a hektary ekologických zelení. Obvykle se jedná o dvouhektarový rybník s doprovodnou zelení. Stát hradí obvykle kolem 75% nákladů. Současné ceny zřízení vodní plochy se pohybují kolem milionu Kč na hektar, u zeleně 50 - 300 tis. Kč/ha. Dofinancování tedy stojí "investora" asi 200 tis. Kč/ha rybníka a 10 - 60 tis. Kč/ha zeleně.

Největší pochopení přirozeně projevují obyvatelé venkova, dá se říci, že čím menší obec, tím větší zájem. A naopak. Svědčí to o těsnějším vztahu venkovského obyvatelstva k přírodě i sídlu samému. Příklady táhnou, je v české povaze chovati se dle souseda.

Sousedem třebechovického regionu jsou Librantice. Jejich terén byl poškozen skutečně hodně. Ale během posledních let tam bylo vybudováno pět (!) rybníků: Tanaborek, Frešle, Rohlíčky, Runštuk, Borek. Čas stále jasněji potvrzuje, jak správné bylo takové počínání. Vždyť i na společenském poli se stává takový podzimní výlov rybníka prvořadou akcí stejně jako myslivecký, hasičský či sportovní ples. Dětem přináší zážitky celoživotní.

V rámci mikroregionu si velmi aktivně počínají v Bělči a Blešně v přípravách akcí. Zejména však obce rychnovského okresu jmenovitě Jílovice, Vysoký Újezd a Ledce. K aktivitám jednotlivých účastníků mikroregionu hodláme navázat podrobněji v některém z dalších čísel, pokud bude u veřejnosti po dnešní informaci projevena alespoň nějaká menší odezva.

Pro částečnou prezentaci uvádíme snímky ze sousedství. Třeba Vám budou podnětem k jarnímu pohodlnému tříhodinovému cyklistickému výletu.

Poznámka pro příznivce ornitologie:

Zde uvedené rybníky jsou rovněž součástí ornitologické sítě v naší krajině. Vzdušnou vzdáleností jsou od sebe kolem dvou kilometrů. Leží v tahovém koridoru z jižního Polska mezi Krkonošemi a Orlickými horami, dále směrem na Rozkoš, Hradecko, Bohdanečsko, jižní Čechy, jižní Německo a Středomoří.

Hejna tažných ptáků i na těchto rybnících často odpočívají. Hlavně se tak děje v době snížené viditelnosti, navečer, v noci, ráno.

Byly pozorovány po dlouhé době opět některé vzácnější druhy zejména vodního ptactva. *Text Lukeš, foto Zuzánek*

Mikroregion Třebechovicko a krajinné prostředí

Vodní komponenta v krajině Třebechovicko

Úvodní stať si kladla za hlavní úkol ukázat, že stále rychleji mizely poslední dvě staletí pro krajinu a její ekologickou stabilitu určující prvky vodních ploch. Klasickým příkladem jsou samotné Třebechovice. Proto si je, čtenáři obcí regionu promínou malou nezdvořilost, vybíráme nejdříve.

Počátkem devadesátých let právě uplynulého století byly v rámci okresu prozatím přerušeny akce na zlepšení vodařské komponenty krajiny v západní části okresu na Bydžovsku. V jihozápadní části (Chlumecko) z důvodu příprav stavby dálnice D 11 podobné iniciace byly poněkud odsunuty. Pozornost okresních subjektů se zaměřila do severovýchodního kvadrantu okresu, území sevřeného mezi Labem a Orlicí. Jedná se prakticky o zemědělskou krajinu v okruhu přibližně Hradce Králové - Třebechovice - Výrava - Lejšovka - Smičice - Hradec Králové.

Vlastní Třebechovicko v něm bývalo klasickou rybníční krajinou v 16. až 18. století. Celé území dnešního hospodářského lesního celku převážně Sternbergů od Třebechovic na Petrovice, Týniště a Dlouhou Louku bylo ještě koncem 18. století samý rybník z robotních dob. Některé z nich dosahovaly rozlohy i přes dvěstě hektarů. Nejznámější byl Velký třebechovický, někdy též zvaný Velký bědovický nebo jenom Velký, založený roku 1507. Ještě počátkem 19. století měl 140 ha avšak za dalších padesát let neměl ani celou polovičku, pouze 65 ha s rákosinami. Obdobné rybníky zde byly celkem tři, mezi Třebechovicemi a Petrovicemi bylo celkem sedm rybníků, dnešní lesní bědovické v to nepočítaje.

Hlavně v ústním podání se dochovaly zprávy o existenci rybníku Záměstský. Rozkládal se zhruba po severní linii od Fryntova pole k ulici Pod Zahrady, východní hranici tvořil dnešní borský les. Táhl se až ke štěnkovskému křížku. Přesné informace s mapovými podklady by se daly ještě dnes dohledat ve stavebním archivu ministerstva dopravy. Byly to totiž vstupní údaje pro stavbu železniční trati kolem roku 1870, která byla ukončena roku 1873. Podle tehdejších platných úvah byl tak rybník zcela účelově likvidován. Čas plynul a pozdější generace zapomínaly na okolnost, že prostor, který zůstal po obou stranách přetnutého rybníka je rybníčním dnem, močálem, mokřadem. Po několika desetiletích sem byla umístěna šlachta (jatyky), počátkem dvacátého století sem nesměle začala pronikat i výstavba ostatní, DTJ, okresní silnice, domky. Sanační práce byly projektovány jen z úzkého pohledu jednotlivých objektů, komplexní řešení v dnešních podobách prováděno nebylo. Ještě za paměti žijících došlo ke stavbě silničního obchvatu města, stavby školy, zástavbě bytové a konečně byla situace korunována umístěním skládky odpadů za Kavalírovými. Výsledkem je dosti složitá vodařská situace, komplikovaná vlastnickými vztahy pozemků, zejména skládky. Dosud panovala úzká představa, že skládka bude lesnický rekulturnována. Areu však bude nutno přehodnotit technicky, poté řešit územně a současně i pozemkově. Na základě zadání z letošního roku

na věci pracuje renomovaná projekční agentura. Výsledek předloží během dvou měsíců. Letos se prováděly momentálně pouze jednorázové zásahy k usměrnění odtoku povrchové vody.

Až na horní rybník byla postupně zrušena také celá kaskáda rybníků na Pavlovském potoce přítékajícímu od Jenkovic.

Proto vše shrnuto, jednou z prvních studií hrazených ministerstvem životního prostředí pro revitalizaci krajiny byla zadána studie vodohospodářských poměrů Třebechovicka v r. 1993 (nikoliv pozemkovým úřadem, jak uváděla v č. 4 letošního zpravodaje informace z Jenkovic). Studie se zabývá revitalizačními možnostmi na třech recipientech, přítékajících mezi Hradcem a Třebechovickem ze severního zemědělského prostoru k Orlici. Protější levá strana Orlice je územím lesního hospodářského celku Městských lesů Hradec Králové a svým charakterem tudíž ekologickou i vodařskou stabilitu garantuje. (Ale i tak bylo tam později provedeno šetření o bližším vodařském stavu.)

Studii lze považovat za modelovou, což do určité míry upřednostňuje věcné návrhy do finančního zařízení k realizaci. Studie byla akceptována odborem životního prostředí okresního úřadu a poté 1996 představena zastupitelstvu Třebechovic. Její závěry zde byly v obecné rovině přijaty a pronikly i do územního plánu města. (Studie pochopitelně obsahuje i lokalitu Jenkovic, o které bude pojednáno zvlášť. V té době byly totiž v Jenkovicích zahajovány komplexní pozemkové úpravy, takže závěry studie tam mohlo být velmi dobře využito.)

První vodoteč z oněch tří je vodoteč bezejmenná, vznikající ze svodnic jižně pod Tanaborkem. Na nepasicko-librantické hranici uprostřed místní kotliny bylo navrženo biocentrum, jehož základem je obnovení historického rybníku. Nebylo jej však možno obnovit v někdejší podobě, ale v menším rozsahu a změněném obrazu. Díky obětavosti agronoma ZD Librantice pana Volence byla rychle a kvalitně provedena administrativní příprava. Okresní úřad realizaci zafinancoval z prostředků tzv. náhradních rekultivací a rybník pod Tanaborkem spatřil světlo světa po stu letech podruhé. Součástí biocentra tvoří relikv dochovalé kvalitní zeleně a též výsadba zeleně nové, dotvářející. Vodní plocha činí ke dvěma hektarům, objekt je majetkem státu. Z pohledu technického se jedná o obtočnou nádrž. Zdařilá akce je vysoce hodnocena nejen ekologicky, ale též krajinářsky, esteticky. Z pohledu polohopisného je to místo naprosto oproštěné od civilizačních vlivů a rušivých momentů, místo absolutního klidu.

Vodoteč odtéká odtud jižně k nepasickému zemědělskému středisku. Zde byla navržena kaskáda čtyř drobných rybníků pro čtyři různé majitele. Realizace proběhla z peněz revitalizace říčních systémů a platí za velice zdařilou, často prezentovanou MŽP. Je potěšitelné, že je i takto vnímána samotný-

mi občany Nepasic. Ač leží necelých 300 metrů od dopravního koridoru železnice a silnice, je odtud zcela nenápadná, panuje zde také ticho a božský klid. Vodoteč sama pak nabírá směr pod trať kolem školy v Nepasicích na Orlici.

Druhým přítokem zpracovávaným studií je Cihelnický potok, pramenící v katastru Jenkovic severozápadně za Turkem. V úseku na katastru Třebechovic prodělal v nepříliš dávno době meliorační napřimování a úpravu v úseku Sládkovy louky. Tam se ještě v padesátých letech ledovalo pro třebechovický pivovar. Na jeho toku asi 300 m od křížení s librantickou cestou je významný krajinný prvek ze zákona, lokalita U Dubu. Leží v centru celé kotliny mezi městem a lesy. Sem byla disponována výstavba biocentra, doplňující vodní nádrže a zeleně. Cihelnický potok se ubírá pak dále téměř přirozeným biokoridorem Ostřížů. Tady se nachází velmi vhodný profil pro vodní plochu, stavbu vylučuje anebo aspoň nesmírně komplikuje položení vodovodního řádu Litá - Hradec Králové.

Konečně třetím tokem v pořadí studie je Pavlovský potok. Na katastr Třebechovic vtéká mezi Krásovým zahradnictvím a Šárovcem.

Na jeho toku pod Šárovcem je studií navrženo biocentrum, jehož základem by byla obnova historického rybníku, použití zbytku staré hráze s dochovanou zelení jako základu zeleně doprovodné. Ústní podání dochovalo m.j. také ironizující název někdejšího rybníku jako Nedržel. Mělo to znamenat, že nedržel vodu, byl propustný, vodu ztrácel. Takové nectnosti se dají dnešními prostředky zcela eliminovat. Studií doporučená obnova rybníku a výstavby biocentra vedla poté MŽP na popud okresního úřadu k zadání a úhradě podkladu pro územní řízení. Předpokládalo se, že po stavbě BC U Dubu bude mít MěÚ pokračující zájem o realizaci modelového řešení za velmi výhodných podmínek a projevů bezprostřední zájem o investorství BC Šárovec. Nato pro MěÚ bylo provedeno asi před pěti šesti lety navíc předběžné jednání s vlastníky pozemků, které potvrdilo průchodnost záměru. Velmi vstřícně vyšel v ústrety pan dr. Musil z Mitrova, jehož rodina vlastní pozemky na levém břehu mezi potokem a lesem. MěÚ však po výstavbě BC U Dubu své stavební záměry orientoval výhradně na jiné priority a akci BC

Trnov u Opočna - poldr

Šárovec již nesledoval. Záměr však není opuštěn. Připraveného podkladu se může nyní ujmout kterýkoliv tuzemský subjekt, i soukromý. Ostatně není tajemstvím, že právě místní občané staví soukromé rybníky po okolí. Více soukromých zájemců je v Hradci Králové. Soukromá iniciativa však ve svém důsledku skýtá také jistou obavu z eventuální možnosti uzavření přístupu veřejnosti oplocením, jak ukazuje příklad písáku v Bělči.

Na území přírodního parku Orlice je uvažováno o vytěžení zanesených vodních ploch mezi kalovkami a řekou. Podklady jsou delší dobu připraveny, není však nikdo, kdo by rybářům pomohl k dotažení záměru. Jsou totiž jediným známým subjektem, který má na akci reálný zájem. I při vysoké státní subvenci nejsou rybáři schopni akci dofinancovat, neboť jim v tom brání potřeba rekonstrukce hráze na sádkách.

Menší vodní plochy jsou reálné za Amerikou, dle jednání s majiteli pozemků však neprokazují bližší zájem. Revitalizace byla potřebná pod silnicí proti benzinové pumpě. Zde je zavezen hodnotný orlický relikv vodní plochy a mokřadu pilinami z družstevní pily. Plocha v širším pohledu má i vazbu na areu Záměstského rybníku. Přesetřen může být i záměr vodní plochy pod Bílou strání. (Stát neposkytuje subvence na zaplacené vody!)

Ze zamýšleného programu modelové realizační studie byla v obvodu vlastních Třebechovic uskutečněna jediná stavba BC U Dubu. Je typem obtočné nádrže, pro nedostatek pozemků postrádá litorální pásmo na přítoku. Nádrž byla vybudována za majoritní finanční účasti státu v programu revitalizací říčních systémů. Velký kus práce tu odvedli mimo svůj předepsaný pracovní rámec bývalí pracovníci městského úřadu pan Adamec, paní Pácalová, pan Jošt. U objektů zelení nutno vzpomenout aktivit zesnulého předsedy MS Dědina p. dr. Hodka.

Vodní plocha činí 1,65 ha, doprovodná ekologická zeleň 2,34 ha. Vysázená zeleň je výhradně listnatého charakteru druhově odpovídající nadmořské výšce, vegetačnímu stupni a stanovišti dubo-habrovému. Nejedná se o výsadbu hospodářského lesa, ale o výsadbu tradičních dřevin za vysloveně ekologického

kým účelem. Na realizaci a péči o zeleň se podíleli významně stovkami hodin místní myslivci.

Často předkládaným dotazem je záležitost ryb. Podmínky státní subvence zcela jasně určují rybářský režim. Je vyloučen sportovní rybolov, je povolen rybochov v extenzivní verzi, tedy nikoliv za účelem produkce co nejvíce rybích brojlerů, ale v normovaném přiměřeném stavu. Majitel objektu, pokud sám neprovádí rybochov ve své režii, může rybochov pronajmout odborně způsobilému subjektu. V případě BC U Dubu byla uzavřena smlouva s MO ČRS. Spolkoví rybáři také přejali závazek a odpovědnost manipulace s vodou. Jako nájemníci jsou povinni respektovat všechny podmínky, které jsou státem uloženy majiteli. Nemohou třeba rozhodovat o existenci projektované zeleně vrb a olší při vtokovém objektu a podobných zásazích.

Subvenční podmínky neumožňují majiteli biocentra povolovat či akceptovat některé aktivity, podsouvané nejrůznějšími subjekty jako např. se to stalo v případě modelářů. Pokud sami nevyhledají místo, kde by po dohodě s majitelem mohli své činnosti provozovat, nezbude než je odkázat na specializované prostory jinde jako např. modelářský areál Slezské Předměstí.

V minulosti (1996) prošly v třebechovickém zpravodaji určité vítací sice velmi upřímné a nadšené články ohledně budovaného BC U Dubu. Leč bohužel málo kvalifikované a dosti zavádějící. Tehdy, ale ani dodnes, se nenašel nikdo, kdo by předložené informace z titulu své funkce a pracovní náplně korigoval a přivedl na správnou míru.

Přirodět je tomu však třeba ke psí problematice.

Potíže se psy vzrůstají dle tisku v USA, Paříži, Praze, Ostravě, Rumburku, Čepí na Pardubicku, Kladně, není důvod, proč by měly minout zrovna Třebechovice. Není zde rozhodně možné zabývat se městskou vyhláškou, lze jen uvést ve vztahu k BC U Dubu: ano, biocentrum je přístupné veřejnosti se psy. Rozhodně však nebylo pro tento účel budováno! Od ukázněných návštěvníků, a těch je jistě většina, se očekává, že psa budou mít na vodítku, u živějších a zejména větších plemen nejlépe s košíkem.

Šárovec - Spící rybník

Každému majiteli či průvodci psa se doporučuje pro pobyt se psem ve volném terénu, kam BC U dubu patří, seznámit se s mysliveckým zákonem, aby bylo možno předejít a vyhnout se náhodným konfliktním situacím. Z pohledu režimu mysliveckého zákona je a zůstává celý objekt BC U Dubu nedílnou součástí schválené vyhlášené honitby. Košíkem se pes rozhodně pojistí navíc proti tomu, aby nepozřel případnou návnadu pro vakcinaci lišek proti vzteklině, nařízenou občasně státní veterinární správou. Právě Vašemu psu by nemusela udělat dobře, jako údajně tomu, kterému se prý podařilo v nestřeženém okamžiku pozřít bleskově návnadu i přes košík a pak dlouho zápasil se smrtí. Událost sice zcela výjimečná, ale varující konečně před malým dozorem nad psy.

Na druhé straně nutno přiznat, že vycházky se psy k BC U Dubu významně hygienicky odlehčují výstavnější západní část města. Oddalují tak naléhavost zvýšení poplatků ze psů z titulu čištění ulic na poněkud pozdější dobu.

Ještě k samotnému objektu biocentra: je třeba ze strany samotného dohledu vlastníka zajistit funkci postavené závory obnovou a udržováním příkopu. Zabezpečí se tím navíc také zcizování deponované ornice a zabrání se přístupu s navážením demolice, jak už bylo projevováno ve spojení s ukládáním odpadu. Třeba je dopsat dohody ohledně péče o zeleň s myslivci. Pracovníci městského úřadu, kteří měli stavbu na starosti po čistě stavební stránce, již v úřadu dnes nejsou a vyplývající povinnosti kolem běžného provozu se nikdo ze strany zaměstnanců majitele dosud neujal.

Ladem ležící sousední plocha BC U Dubu ve své momentální podobě velmi přispívá ekologii. Vybízí k myšlence, zda by nebylo vhodné při probíhajícím útlumu zemědělství ji subvencovaně zalesnit, přeřadit do hospodářského lesa. Zvláště v situaci, kdy se očekává předání značné části LPF od města v restituci. Byla by to dobrá kompenzace po všech stranách, hospodářská, ekologická i krajinářská.

Zvláštní kapitolu by si zasluhoval jistě přírodní park Orlice. I když jeho statut patří k nižšímu řádu chráněných území, musí znamenat vyšší pozornost a péči. Hlavně se jedná o místní části především Krňovice, Štěnkov, poněkud méně Nepasice. Zpravidla dvě povodně v roce přinášejí zejména do pobřeží, ale i na celé zaplavované plochy tisíce PET a dalších umělohmotných lahví, kusů polystyrenu, cárů igelitu apod. Příroda nedokáže umělohmotné výrobky rozložit, ale nanejvýš ve vegetační době milosrdně ukrytí v zeleni, kde budou trčet a kupit se po desetiletí. Je proto velmi sympatická samozřejmě iniciativa stovek organizovaných rybářů, že během jednoho předjarního víkendového půldne provedou organizovaně úklid kolem svých postů a k tomu vysbírají i ostatní pobřežní části, takže nastupují loveckou sezónu v krásně uklizeném čistém prostředí. Podobně vodáci otevírají neoficiálně sezónu vysbíráním odpadků z lagun a osbíráním keřů daleko nad vodou od umělohmotných okras.

Psí problematika kolem Orlice je obdobná jako U Dubu. Tady však větší prostor svádí k puštění z vodítka. Psi se poté věnují hned své druhé nejoblíbenější pudové činnosti a "vizitují" po křoví ke zděšením a hrůze jeho přirozených obyvatel.

Třebechovice - U Dubu, v pozadí Nepasice

Podstatně problematičtější je dodržování tabulových informačních značení, především dopravních, zejména zákazu vjezdu. K odpovědnosti by měl být veden ten, kdo rozhodl o umístění značek po obou stranách silnice na konci lávky před krňovským mostem, kde odbočují polní cesty vlevo k jesepe, vpravo k bývalým lázním. Záměrně chybně volené umístění zcela eliminuje smysl jejich existence. Koncem jara a v létě si můžete vyfotografovat deset i více osobních aut u jesepe, kam zajíždějí za nejrůznějšími důvody. Dozor zde prováděn není. Státní policie se zabývá jinými úkoly, městská policie byla z ekonomických důvodů zrušena a z téhož důvodu není ani smluvní služba některé bezpečnostní agentury. Ostatně nedostatek policejní kapacity je frekventovaným námětem občanských hovorů nejen ve vztahu k okolí města. Nerespektování značení pak totiž v konečné fázi vede k nejrůznějším typům ponocování a pohození injekčních jehel v trávě...

Nejen volnou krajinu, ale už i intravilán města prostupuje invazní rostlina asijského původu jménem křídlatka. Od plantáže při Invatesu skrze nákladová nádraží podél Dědiny. Rovněž mezi starým splavem, farskou zahradou a Dotfelovým mlýnem, stejně jako z druhé strany. Zde bývala s vodním elementem spojená idylická místa, při vzpomínkách na ně vlhne nostalgicky oko každého dříve narozeného Třebechováka. Dnes jsou to nevábné málo udržované anebo vůbec neudržované plochy. Takové plochy jsou právě křídlatkou obsazovány. Křídlatku vítají a mají rádi však nemajitelé popelnic. Za likvidaci křídlatky odpovídá majitel pozemku, stát předem projednanou likvidací postřikem dotuje.

S vodou a krajinou bezprostředně souvisí vlastní otázka povodňová. Vyžaduje si však pojednání samostatné od vysoko kvalifikovaných odborníků a odborných specialistů. Podle posledních zpráv by mohla být v roce 2005 započata a 2008 ukončena výstavba vodní nádrže v Měličanech nákladem odhadovaným na půl miliardy Kč. Povodí Dědiny by měla ochránit před tisíciletou vodou, což byla prakticky v našich poměrech srážka 200 mm v jednom dni 1998. Stále zřetelněji se prokazuje, že krajina bez vody přitahuje záplavy. Hlavní garanci jsou fungující horské lesy, rozmanitá pestrá krajina se stabilizovaným vodním režimem a koloběhem vody. V letošním roce byl rozestavěn poldr v Trnově a připravuje se další. Překvapilo, že přes velkou propagaci akce městským úřadem přišly na veřejnou schůzi o povodňových opatřeních 4. října 2001 pouhé dvě desítky obyvatel.

Nepasice - Kaskáda, v pozadí Blešno

Ve snaze přispět týništskému podnětu se město účastnilo jako jediné z hradeckého okresu v posledních letech století na nadaci Krajina. Nadace si kladla za úkol soustředit prostředky od sponzorů pro přírodní park Orlice. Nadaci se úkol nepodařil, příspěvky byly použity na režii a teoretické práce. Nadace sama později zanikla přijetím zákona o nadacích. Škoda, že prostředků nebylo využito lépe, třeba na důstojnější ceny za výkup pozemků pro objekty ekologické stability, eventuálně jiné prospěšné akce.

Zahájeny nebyly dosud komplexní pozemkové úpravy. Ze zákona se jedná o čtyři možné podněty k jejich vyvolání, nebyla však odnikud vznesena žádná iniciace. Státní prostředky do této oblasti však mají setrvale klesající tendenci a je škoda, že úpravy už neprobíhají. Snad se v nich podaří alespoň později zajistit terénní průchodnost severovýchodního zemědělského prostoru u města. Zejména v zimě se pudově ztotožňují trasy zvěře se sportujícími běžkaři, spojují jednotlivé zbytky křoví a terénní anomálie, kde se ukrývá vyčerpaná drobná zvěř. Při častém rušení pak dochází k velkým ztrátám na jejím stavu.

Velmi potřebným počinem pro orientaci občana by bylo vydání manuálu podobného jako vyšel nyní v okresním městě. Vydal jej hradecký magistrát a jedná se o "rádce - kam se obrátit ohledně věcí životního prostředí". Podle konkrétních hesel směřuje vždy přímo občana na adresnou instituci či funkci. Kupř. asi tak: pokousání psem, rušení nočního klidu štekotem, psí výkaly ... odpovídá městská policie. (Tedy ten samotný příklad platí, pozor, pro Hradec!)

Podávaná informace je z laického neprofesionálního pohledu na krajinu a její souvislosti hlavně vodařské. Jistě by ji přivedli k dokonalosti výkonní pověření pracovníci městského úřadu.

Je na většině prostých obyvatel bez rozdílu názorů politických i ostatních, aby zvolili společný aktivní přístup k těmto doposud dosti přezíraným věcem. Pro rozumné, dospělé, uvažující lidi je alternativa jedna. Chovat se ukázněně a šetřivě k životnímu prostředí, podle svých sil přispívat k jeho léčení a zlepšení, podporovat konkrétní snahy ve svém okolí.

Dovětek

Podle právě publikovaných nejnovějších zpráv z dubna 2002 od anglických klimatologů, světové špičky oboru (Hadley-Tyndall center), vývoj světového počasí vede k setrvalému oteplování. Během krátké doby předpovídají vzestup průměrné roční teploty o 2-3,5 stupně C. Budou teplejší léta i zimy. V zimách má pak sněžit o dvě třetiny více (nepotvrdila to letošní zima?). Vzrůst letních teplot a četnost dnů s tropickou teplotou způsobí až 40% ztrátu půdní vlhkosti! Rok 2002 je ve svém zatímním průběhu nejteplejší za posledních 1000 let. Počasí spěje k větším výkyvům a rozkolísanosti, u nás se ztrácí charakter mírného klimatu a blíží se představě klimatu kontinentálního, kde mizí přechodová období jara a podzimu.

Jsou to údaje jistě znepokojivé, dnešní civilizace se bude zabývat hledáním cest, kterak tomu vhodně čelit. Svým kladným počinem by tomu mělo přispět každé sídelní místo a svou hřívnou každý člověk.

text Lukeš, foto Zuzánek

V předchozím čísle došlo v rámci popisů u fotografií rybníků k záměně. Omlouváme se.

Vydávatel: Svazek obcí Mikroregion Třebechovicko
Masarykovo nám. 14, 503 46 Třebechovice p. O., IČO:
70898511, vychází 10x ročně. MK ČR E 13605
Vydáno dne 19. 6. 2002, uzávěrka příštího čísla 5. 9. 2002